

Per l'abolició de l'autor

VISCA EL SISTEMA

SEBASTIÀ ALZAMORA

ESCRIPTOR

Últimament hi ha hagut polèmica a França (llarga vida als francesos i a les seves polèmiques) a compte de la cancel·lació, per part de les institucions culturals franceses, dels actes de celebració del cinquantenari de la mort de l'escriptor Louis-Ferdinand Céline, autor d'una de les novel·les més importants del segle XX, *Viatge al fons de la nit* (n'hi ha traducció en català a l'editorial Proa, a càrrec d'Estanislau Vidal-Folch), a causa de la forta contestació que l'efemèride havia suscitat. El principal argument que han esgrimit els detractors de Céline per exigir aquesta anul·lació ha estat, com era de calaix, l'adscripció ideològica de l'autor, que durant la II Guerra Mundial es va manifestar partidari d'Adolf Hitler.

En efecte, Céline va ser un filonazi furi-bund i un antisemita rabiós, i ho va demostrar a bastament: va escriure pamflets contra els jueus, tan virulents i infectats d'odi que constitueixen un veritable atropellament contra la humanitat. També va col·laborar amb la Gestapo durant l'ocupació nazi, i existeixen sospites fonamentades que les seves delacions haurien servit perquè diverses famílies jueves fossin enviades als camps d'extermini. Céline va ser, en resum, un home vil, indigne i absolutament menyspreable. Però a la vegada, el seu *Viatge al fons de la nit* és potser el retrat més demolidor, corrosiu, lúcida i –a la seva manera– bell que s'hagi escrit sobre la condició humana en l'era de les guerres mundials i de la megamort.

Mereix, doncs, Céline el reconeixement i l'homenatge de les institucions franceses? Ell, per descomptat, no, de cap manera; el seu llibre, en canvi, sí, i sense reserves. És força habitual la confusió que ens porta a aplicar als llibres el judici que ens mereixen les persones dels seus autors, i tot i que pugui resultar comprensible, és un raonament del tot erroni. La mena de raonament que, aquí, ha dut alguns a menystenir colossos de la nostra literatura com Josep Pla o Llorenç Villalonga, que Ignasi Aragay recordava oportunament la diada de Sant Jordi de dissabte. Potser sí que Pla va fer algun cop la puta i la ramoneta per sobreviure com a escriptor durant el franquisme, i ben cert que Villalonga va ser falangista durant la guerra, però això no lleva ni una mica del valor extraordinari de les seves obres. Coses semblants podríem dir d'Hergé, ara que a Bèlgica hi ha muntat un sacramental entorn de l'àlbum *Tintín al Congo* (tot i que aquest cas fa més pudor de socarrim promocional del film que prepara Spielberg sobre el personatge, però en fi).

El fet és que no podem demanar exemplaritat ideològica als escriptors, i ni tan sols humana: l'únic que els podem exigir, com va dir Cyril Connolly, és que escriguin grans obres. El que sí que seria desitjable és que tots els autors tinguessin la sort d'Homer, de qui no sabem res: quin goig, si tots els grans escriptors caiguessin dins un oblit total i només ens en quedessin les paraules! Però sembla molt que la vanitat, sempre insidiosa, farà que això sigui impossible.

De petards i altres artificis

LAURA BORRÀS

FILÒLOGA

Si tots els sants tenen vuitada, enguany Sant Jordi, que ha caigut en dissabte i enmig de les vacances de Setmana Santa, l'ha tingut literalment. Ja se n'han ocupat editors i llibreters per mirar de conjurar l'efecte de tanta ociositat al calendari. De fet, el remei ha estat una manera d'allargar aquesta festa de la literatura. Un cop donat el tret de sortida, arrenquen les *tournées* d'escriptors (mediàtics i no) que es troben amb els seus lectors i que fan propícia –en el breu espai de temps de què disposen– l'ocasió per a la confiança, fruit de la premsa i de l'oportunitat, de la barreja entre coneixença i estranyesa. És un fenomen singular que deixa parats els estrangers que tenen ocasió de viure'l.

Dir Sant Jordi, però, vol dir parlar de vendes, de lectura, de llistes de més venuts i, per tant, de *bestsellers*. Potser perquè enguany he publicat *Per què llegir els clàssics, avui* (Ara Llibres 2011), darrerament em fan la pregunta de si el clàssic és l'oposat del *bestseller*. El 14 d'abril i en aquest mateix diari, en el marc d'un reportatge sobre els supervendes –entre Javier Sierra i el seu macrobús; Sergio Vila-Sanjuán, autor de *Código best seller*, i Noah Gordon, autor de culte dins el gènere–, em feien dues preguntes com a autora d'un llibre sobre els clàssics, buscant la confrontació entre tots dos. Que jo pensi que aquest antagonisme és real, com sembla dependre's del titular –“Larsson és un petard, els clàssics en canvi tenen la metxa llarga”–, són figures d'un altre paner. Per començar diria que un clàssic és, en un sentit estricte, un *bestseller*, en la mesura que el seu impacte de vendes en una dimensió temporal segurament és equivalent o superior al d'alguns *bestsellers*.

Però les diferències entre tots dos conceptes –clàssic i supervendes– no només són de caràcter comercial. Quan es planteja el debat antinòmic hi ha implícita una valoració qualitativa de caràcter estètic, una distància cultural entre un fe-

nomen elitista i un fenomen de masses, és a dir, entre l'alta cultura i la cultura popular, entre el llibre de referència i una mercaderia de consum immediat. I benvinguda sigui la polèmica si és la coartada que ens permet parlar de literatura!

El debat que genera aquestes qüestions és viu i encès. Tant com la metxa abans al·ludida. Lluny de voler participar en aquesta separació –de vegades una mica pedant– entre els uns i els altres, vagi per endavant la meua admiració per autors que han aconseguit fidelitzar lectors que, com en el cas de Larsson, llegeixen tres llibres de 600, 700 i 800 pàgines respectivament. Si contínuament ens queixem que la gent no llegeix, un fet d'aquesta magnitud mereix tot el meu respecte i consideració. I també la meua lectura, ja que els vaig consumir de manera incandescent en poc més de cinc dies de les vacances d'estiu de l'any passat. Amb tot, és possible que ja no hi torni més. En canvi, als clàssics, hi torno una i una altra vegada. El plantejament, la forma, l'estil, el que hi busco és ben diferent. El clàssic acostuma a ser-ho perquè és tremendament modern. Aquesta aparent paradoxa es resol

Un 'bestseller' és una metxa que es consumeix de pressa i amb una explosió. El clàssic és una metxa que no s'apaga i que escalfa

quan veiem que planteja qüestions de màxima vigència per a nosaltres, que continua parlant-nos, més enllà dels segles. Que esdevé una mena de riu que recull lectures que han precedit la nostra però que, com el riu d'Heràclit, ens acull repetidament, perquè quan hi tornem potser ja no som els mateixos. Un clàssic pot transformar-nos. La vida també. Tornar als clàssics ens ofereix la possibilitat de veure fins a quin punt això ha estat així. Els clàssics ho són sobretot per a nosaltres.

Per això, quan parlo de petards, ho faig només en el sentit metafòric de la gran explosió mediàtica que aconsegueix el *bestseller* en relació al clàssic, que és de combustió lenta, però permanent. No pas en el sentit que prové del francès i que la paraula té en castellà el significat de “pesat, avorrit o poc competent”, entre altres acepcions igualment col·loquials i despectives. Més enllà dels temes habituals, una anàlisi de l'estructura narrativa d'un supervendes posa de manifest com els capítols són precisament això: metxes que s'encenen, es consumeixen ràpidament i ens porten a una explosió contínua, com de foc d'artifici; una mena de falla. En el clàssic, en canvi, la metxa és llarga i, afortunadament, no s'apaga. Són una foguera que ens escalfa.

Temps (intensiu o extensiu) i volum (quantitat de lectors i de vendes), heus aquí dos paràmetres interessants en aquesta qüestió. El clàssic com un text atemporal o que ha aconseguit fugir del delme implacable que es cobra el pas del temps. El *bestseller*, per contra, com un fenomen de moda, amb una data de caducitat incorporada. Després hi ha fenòmens com el d'*El metge*, de Noah Gordon, que continua sent un supervendes després de 25 anys, amb un milió d'exemplars venuts en castellà i que frega la barrera dels 10.000 en català. Pot ser que hi hagi *bestsellers* que es converteixen en clàssics? Potser només ho descobrirem llegint-los. Llegim!

DANIDE

